

Nedskriverens navn: *Helge H. Skie*

Adresse: *Odnes*

Fødselsår: *1920*   Fødested: *Ø. Toten*

Er det egne opplevelser som skildres?

Hvis de gjengir en annens beretning – oppgi da fortellerens navn: *Bernt A. Baklien*

Adresse

Fødselsår   *1867*   Fødested: *Fluberg*

---

1. Bernt A. Baklien, vilkårsmann, f. 16. januar 1867 i Baklien, Landåsbygda i Fluberg herred, 2. av foreldre: Andreas Hansen, f. 1821 – Vestsiden av Randsfjorden i Fluberg, og Berte Maria Varslien, f. 1827 (Varslien var husvær av Homb gård i N. Land). Disse, foreldrene til Bernt, bodde etter de ble gift ei tid i Bekkemellom – som også var husvær av Homb-. Seinere flyttet de til Lille Homb-som også var husvær av Homb-. Etter å ha arbeidet på gården til Knut Skinnerud i Østsinniåsen i Nordre Land ca. 1 år, flyttet de til Baklien i Landåsbygda. Baklien var den gang husvær under gården Rossing.

3. Andreas og Berte-Maria hadde i alt 8 barn, 6 gutter og 2 jenter. Hans-Petter flyttet til Amerika i 30-års-alderen. Seinere reiste også: Ole-Anton, Johan og Kristian til Amerika. Ole-Anton har drevet som farmer og er nå 94 år. De andre er døde. Inger Marthea reiste rundt omkring på gårdene og tjente. Da hun ble gammel, kom hun på gamlehjem og døde der. Agnete, var gift med Petter Olsen Brenden. Disse dreiv småbruket Brenden i Landåsbygda i Fluberg og hadde i alt 10 barn. Agnete døde 92 år gammel. Otto kjøpte 5 dekar jord av Tåle Brenner, som eide gården Snekkerhaugen i Landåsbygda i Fluberg. Der bygde Otto hus, giftet seg og bosatte seg der (Nysveen). Bernt (som intervjuet), ble hjemme på husmannsplassen Baklien, som tilhørte gården Rossing.

Da foreldrene til Bernt kom til Baklien, var det ca. 2 dekar dyrket, av de om lag 10 dekar jord som tilhørte plassen. Dessuten var det noen slåtteteiger som lå adskilt fra plassen. Her kan nevnes: Grønvold, ca. 2 mæling, Baklihågan, ca. 4 mæling. Disse er i den senere tid fraskilt plassen. Husmannsplassen Baklien ble ryddet av bror til eier av gården Rossing. Etternavnet til disse kan ikke Bernt huske, men han som ryddet plassen hette Andreas, og tok seinere navnet Baklien. Denne Andreas reiste seinere til Amerika til datter si og kom ikke igjen. Kona hans ble igjen i Baklien og bodde der til hun døde etterat foreldrene til Bernt hadde overtatt plassen med de samme forpliktelser som han hans forgjenger.

På plassen dyrket de dengang: 2 tønner bygg, på 10-12 ruter ca. 1,5 tønne poteter. Bærbusker fantes ikke, heller ikke frukttrær av noe slag. På plassen hadde de den gang et par kuer, en sau eller to en en to-tre geiter. For å få for nok til disse om vinteren, måtte de slå en del «storr» på myrene inne i skogen.

Plassen hadde havnerett til dyra i skogen. Likeså fulgte det med rett til ved og skogsvirke til vedlikehold av husa. Sistnevnte hadde ikke husmannen noen godtgjørelse for. Andre rettigheter fantes ikke. Eierne av Rossing eide husene på plassen, men husmannen måtte reparere dem og holde ved like.

Av hus på plassen var det: Stue, låve, fjøs og bu. Mens far til Bernt var husmann i Baklien, skiftet Rossing eier flere ganger. Som før nevnt husker ikke Bernt navnet på den som eide Rossing da far til Bernt kom til Baklien, men denne solgte Rossing til Mikkel Vasenden. Etter en tid solgte han gården til Knut Julsen. Under hans tid på Rossing ble Bernt husmann i Baklien. Dette var i året 1884. Bernt var da bare 17 år, og han var husmann under Julsen i 22 år. Så solgte Julsen Rossing til Olaus Toppen fra Biridalen (Snertingdalen), og under ham var Bernt husmann i 14 år. I 1920 solgte Toppen gården til L.A. Enger & Co., Oslo, og samme år fikk Bernt kjøpt plassen Baklien.

I 1917 bygde Bernt ny låve på Plassen. Dette ble kalt reparasjon, fordi han ikke kunne få materialer fra skogen til helt nytt hus. Han måtte altså bruke noen av materialene fra det gamle uthuset. Fjøset stod for seg sjøl til 1931. Da ble det flyttet inn til låven, en del forbedret med nye materialer. Den gamle stua ble revet i 1948 og ny stue ble bygd av den nye eieren, Erling Rognstad, gift med Berte, datter av Bernt.

Den gamle stua på plassen var lita og bestod bare av 1 rom med ljore i taket. Bernt forteller hvordan de hadde det i stua da han var smågutt: Vanlige senger hadde de ikke, men en «springoppseng» (2 «senger» over hverandre), hvor det pleide ligge 3 i hver seng. Ellers hadde de ei slags skuffe, som stod under den underste senga. Når de skulle legge seg om kvelden, måtte de dra denne skuffa fram på golvet, og der kunne det også ligge 3. Av innbo ellers var det en stabbe, 1 bord, 3 taburetter og noen simple krakker. Gardiner og potteblomster fantes ikke. Veggene i stua var «kulende» svarte etter all røyken, forteller Bernt. Til kokekar brukte de gryter. Maten ble spist fra tretallerkener med treskjeer. Gaffel fantes ikke. Etter måltidet vasket de ikke opp, men treskjeene ble satt i en sprekk i veggen. (Bernt synes det fremdeles er greitt med treskje, og bruker det den dag i dag.)

Kosten var skrøpelig i den tida. Før dugurd: Potetlompe, lansebrød (potetsmåbrød) med smøt på eller bare sirup. Mjølet hadde vanskelig for å strekke til, derfor måtte de rispe syre og blande i mjølet om sommeren for å drøye det. Drikke til maten var «kaffe» eller mjølk, hvis de hadde noe. Ekte kaffe var dyr, så det hadde de ikke råd til å kjøpe noe større av, men de lagde noe de kalte for «knupp». Den ble laget av flatbrøddeig som ble rullet ut og skjært i småbiter og tørket. Dette ble for det meste brukt til «kaffe».

Dugurd: Den besto for det meste av survelling. I stedenfor sukker skavet de opp søtprim og strødde på vellingen. Graut hadde de sjelden råd til å koke til dugurds, da det oftest var lite mjøl.

Til «kveldvord» fikk hvert barn 1/3 sild og 2 poteter, var de små fikk de 3. Alle ville gjerne ha den midterste «løten» av silda. Ingen ville ha hode-«løten». De voksne fikk som regel 1 sild. Til skjemat var det «surostbræd». Dette besto bare av surost og vatn. Den tid var det altså bare 3 måltider om dagen.

Når husmannen arbeidet på gården, hadde han kosten der. Det var ingen vesentlig forskjell på maten på gården og husmannsplassen, men folka på gården slapp i alle fall å sulte. Men Bernt kan fortelle at kona på gården kokte tre slags mjølkevelling i samme gryte. Først kokte hun av vanlig god mjølk til

seg og mannen, så ble resten tynnet ut med vatn. Dette fikk barna av. Det som da var igjen ble tynnet ut enda en gang, og dette fikk arbeidsfolket og husmannen når han arbeidet der.

Heime på husmannsplassen hadde de av og til for lite mat, de sultet ofte. Bernt forteller at da han var smågutt gikk han ofte til ei snill kone, Beate, på gården Snekkerhaugen. Av henne fikk Bernt mye god mat. Hos gårdbrukeren kjøpte de: Dernestmjøl (vesentlig av så), tørrfisk og sild. Poteter og korn kjøpte de ikke. For 1 pund mjøl betalte de 1 mark, for ½ pund tørrfisk 1 mark og 12 skilling. Den tid var det ikke noe støtte å få utenfra. Hvis de ikke klaret seg sjølve, kom de på legd.

De voksne hadde hverdagsklær og en helgedress. Klærne var for det meste av vadmél. Når barna fikk nye klær, satt de på tilde var utslitte. De ble lappet så lenge det lot seg gjøre. Av og til hendte det at de fikk et par gamle sko fra gården. Yttertøy fantes ikke, heller ikke undertøy hadde de i den tida.

Husmannsplikta besto i å arbeide på gården. Husmannen skulle slå 12 mæling. Dessuten måtte kona arbeide 1 uke i slåttonna. I skuronna skulle de skjøre 3 mål, og i kontanter skulle det betales 2 daler. Arbeid utenom pliktarbeid var det lite av, bare av og til litt vedhogst og gjerding. Daglønna var 8 skilling om vinteren og 12 skilling om sommeren. Hestehjelp på plassen forekom ikke. Gårdbrukeren sjøl bestemte hvilke dager husmannen skulle arbeide på gården. Ofte måtte husmannen gå fra sitt eget arbeid på plassen og la det bero til han var ferdig med pliktarbeidet på gården. Hovedyrket til husmannen var skogsarbeid, som vesentlig ble utført om vinteren. Når husmannen arbeidet på gården, varte arbeidsdagen 11 timer. Den begynte klokka 4 om morgenen og de arbeidet til klokka 6. Da var det en times kvil. Neste økt varte fra 7-10. Så var det to timers kvil, for så å arbeide til klokka 3. Etter 1 ½ times kvil arbeidet de så til klokka ½ 8.

Husmannskona hadde ikke noe arbeid på gården utenom det pliktarbeidet som er nevnt foran. Hun hadde likevel mer enn nok å gjøre heime på plassen, da hun spant, vevde og sydde alt som ble brukt av klær. Skoene ble også oftest laget heime. De måtte sende skinn til garveriet for å skaffe lær.

Husmannskontrakten var skrevet men ikke tinglyst. Den var på livstid. Hvis husmannen hadde forbedret plassen, skulle han ha erstatning for dette.

Husmannen og kona hans var bedt i bryllup og gravøl. Når onnearbeidet var slutt, var det slåttegraut, og alle fra husmannsplassen var da med, både store og små. I jula var også alle fra husmannsplassen budne på gården til julefest.

Den økonomiske og sosiale forskjellen var som regel stor. Som før fortalt hadde gården flere eiere mens far til Bernt var husmann. En av disse satt økonomisk svakt på gården, og var engang henvist til å ta opp et lån. For å få dette lånet, måtte gårdbrukeren stille kausjonist. Far til Bernt kausjonerte for ham, og da gårdbrukeren ikke klarte sine forpliktelser, måtte husmannen selge den ene kua si for å innfri lånet. Når husmannen døde, måtte de selv koste gravølet, men enka fikk sitte på plassen så lenge hun levde.

Da Bernt var 8 år begynte han på skolen. Læreren hette Haavard Berg, og skolen holdt til på Kvernhusaugen i Landåsbygda. Da gikk 3 dager i uka, og skoleåret var 12 uker. Etter 7 års skolegang fikk de gå for presten. Av skolefag kan nevnes: Regning, skriving, lesing, bibelhistorie og katekisme. De hadde salmebok, ellers ingen andre lærebøker. Presten han gikk og leste for hette Oluf Aabel. De måtte da møte i Fluberg kike 1 dag i uka gjennom hele sommeren, 6 timer pr. dag. Fra Landåsbygda til Fluberg kirke er det om lag 12 km. Noe skyss var det aldri å få, selv konfirmasjonsdagen måtte de

også gå fram og tilbake. Etter konfirmasjonen gikk ikke Bernt på noen skole. Han var da heime og arbeidet på plassen. Av barneleiker de dreiv med kan navnes: Ballslåing, og kilekasting m.m.

Som smågutt, i 10-12 års-alderen, var Bernt delvis hos Olaus Landåsen på Landåsen gård og utførte forskjellig slags arbeid. For dette fikk han 6 skilling dagen, og arbeidstiden var fra 7 om morgenen til ½ 8 om kvelden. Broren, Ole, var mye borte og gjette geiter om somrene. Han var bl. annet gjeter på Vesteretra på Veståsen i Fluberg. De andre søskena var også borte på lignende arbeid. Som regel var det bar kost på de stedene hvor de arbeidet, og dette satte de stor pris på. De fikk sjelden noe klær på disse stedene, og de pengene barna tjente, måtte de levere mor si. Hun kjøpte mat for dem.

Den tid Bernt var ung, var fornøyelsene av en annen karakter enn i dag. Det var ikke kino eller offentlige fester. Lørdag- og søndagskveldene om sommeren, møttes ungdommen på «Bergumståjet» til leik og dans. Om vinteren kunne det av og til være sammenkomst borte i ei stue i bygda. Bernt var alt fra ungdommen sterkt interessert i jakt, helst småviltjakt. Det vanlige skytevåpenet var munnladningshagle, og for denne måtte mange harer og fugler bøte med livet. Ellers var Bernt i denne tida i store spekulasjoner om han skulle reise til Amerika. Men han syntes ikke det var rett at alle skulle reise fra far og mor. Derfor ble han heime.

I 1884 ble Bernt husmann på de samme vilkår som faren. Grunnen til at husmannen arbeidet så liten på gården utenom pliktarbeidet, var at Rossing var en liten gård. Som før nevnt fikk Bernt kjøpt plassen Baklien i 1920, og dette var grunnen til at han sluttet som husmann. De foreninger som Bernt har deltatt i er først og fremst ungdomslag og sangforeninger. Han har vært en god sanger og har hatt særlig stor interesse for sang.

Ei tid var det mye arbeidsledighet i bygda, og de fleste var henvist til å søke arbeid i andre bygder, deriblant også Bernt. Han lå langt inne på Veståsen i Fluberg på tømmerhogging og kjøring på vintrene, og i Begnadalen var han også på skogsarbeid. Det gikk da flere uker mellom hver gang han var heime. Ellers tok Bernt arbeid der det falt seg, slik som på Rambekkmoen (tilh. Hunton Bruk) ved Gjøvik.

Bernt har hatt 5 barn, hvorav 4 lever. 3 av disse er gifte og bor her i Landåsbygda. Den 4. er også gift og bor i Nordmarka ved Oslo. Bernt er nå 89 år. Han er frisk og kjekk og husker meget godt. Han er en av de sjeldne til å fortelle og har mange gode og spennende historier om hulder og skrømt, som han selv har opplevd.

En trur at det ville være av meget stor interesse for Norsk Folkemuseum å få tatt opp mange av hans historier på lydbånd. Da kunne en også få god prøve på ekte dialekt fra disse kanter av landet.

Landåsbygda, 18. januar 1956

Gustav Sørberg, Helge H. Skeie.

(Intervjuere.)